

UDC 378.027.7

DOI 10.35433/pedagogy.4(111).2022.33-46

THEORETICAL ANALYSIS OF THE CONCEPTUAL PRINCIPLES OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMPETENCES OF FUTURE TEACHERS OF VOCATIONAL EDUCATION

N. V. Dupak*

The article is devoted to the theoretical analysis of the conceptual foundations of the problem of formation of professional and pedagogical competencies of future teachers of vocational education. The relevance of diagnostics of the levels of formation of key competencies among future teachers of vocational education in the context of the new standard of higher education is substantiated, and an analysis of scientific research on the outlined problem is carried out.

Competence characterizes the specialist's ability to realize their human potential for professional activity. Competence of a specialist with a higher education is the desire and willingness to realize one's potential (knowledge, skills, experience, personal qualities, etc.) for successful productive activity in the professional and social sphere, being aware of its social significance and personal responsibility for the results of this activity, the need for its constant improvement. The article analyzes the concepts of "competence" and "competency", defines the essence of the concepts "competent" and "competence approach". The problem lies in the large number of definitions and the lack of a generally accepted one.

In addition, the article analyzes the regularities of the functioning of the higher education system, considers the problem of criteria for determining pedagogical competencies. In the context of the formation of the professional competence of the future teacher of vocational education, its components are defined; the professional and pedagogical competencies specified among the program outcomes of study according to the new standard of higher education are explained. The essence of the formation of professional and pedagogical competence in the process of educational and cognitive activity according to the new standard of higher education is revealed. The content of evaluative competence, the essence of evaluative skills of a teacher of vocational education was analyzed, and the specifics of modular training were revealed. The need to develop a new toolkit for assessing the competencies of future specialists, teachers of vocational education is substantiated.

Key words: *quality of education, professional and pedagogical education, competence approach, competence, competency, pedagogical competences, standard of higher education, modular training.*

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Associate Professor
(Rivne State University of Humanities)
ddunadin@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3000-4489

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ЗАСАД ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Н. В. Дупак

Статтю присвячено теоретичному аналізу концептуальних засад проблеми формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів професійної освіти. Обґрунтовано актуальність діагностики рівнів сформованості ключових компетенцій у майбутніх педагогів професійної освіти у контексті нового стандарту вищої освіти, проведено аналіз наукових досліджень окресленої проблеми.

Компетентність характеризує здатність фахівця реалізовувати свій людський потенціал для професійної діяльності. Компетентність фахівця з вищою освітою – це виявлені ним на практиці прагнення й готовність реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості й ін.) для успішної продуктивної діяльності у професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи її соціальну значущість й особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного вдосконалювання. У статті проаналізовано поняття "компетенція" й "компетентність", визначено сутність понять "компетентний" й "компетентнісний підхід". Проблема полягає у значній кількості дефініцій й відсутності загальноприйнятої.

Крім того, у статті проаналізовано закономірності функціонування системи вищої освіти, розглянуто проблему критеріїв визначення педагогічних компетенцій. У контексті формування професійної компетентності майбутнього педагога професійної освіти, визначено її складові; розглянуто професійно-педагогічні компетенції, зазначені серед програмних результатів навчання за новим стандартом вищої освіти. Розкрито сутність формування професійно-педагогічної компетентності у процесі навчально-пізнавальної діяльності за новим стандартом вищої освіти. Проаналізовано зміст оцінної компетентності, сутність оцінних вмінь педагога професійної освіти, розкрито специфіку модульного навчання. Обґрунтовано необхідність розробки нового інструментарію для оцінки компетенцій майбутніх фахівців, педагогів професійної освіти.

Ключові слова: якість освіти, професійно-педагогічна освіта, компетентнісний підхід, компетенція, компетентність, педагогічні компетенції, стандарт вищої освіти, модульне навчання

Introduction of the issue. The relevance of the problem of competence formation in future teachers of vocational education lies in the fact that the content, methods and forms of organizing students' educational and cognitive activities are determined by the changes taking place in the field of higher education. The professional standard of higher education in the specialty 015 "Vocational education (by specializations)" of the field of knowledge 01 "Education/Pedagogy" for the first (bachelor's) level of higher education (2019), aims at changes in the directions of the educational process: in the methodical provision of the educational process; in approaches to evaluating the results of the implementation of educational programs; in the content of the program material; in stimuli of the development of new methods and technologies of educational activity, forms

Постановка проблеми. Актуальність проблеми сформованості компетенцій у майбутніх педагогів професійної освіти полягає в тому, що зміст, методи і форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів детерміновані змінами, які відбуваються у сфері вищої освіти. Професійний стандарт вищої освіти за спеціальністю 015 "Професійна освіта (за спеціалізаціями)" галузі знань 01 "Освіта/Педагогіка" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (2019), націлює на зміни за напрямками в освітньому процесі: в методичному забезпеченні навчального процесу; в підходах до оцінки результатів запровадження освітніх програм; у змісті програмного матеріалу; стимулює до розробки нових методик і технологій освітньої діяльності, форм контролю за їх здійсненням [17].

В системі вищої освіти існує

of control and assessment over their implementation [17].

There is a regularity in the system of higher education: the educational system is more conservative than the changes taking place in social life. There is a contradiction between the conservative model of rating planning and the model of competences, which is identified with the condition of improving the professional training of students. On the one hand, we have the following quantitative indicators as attendance at classes, the number of tasks completed; on the other hand, assessment of students' general cultural and professional competencies persists [15].

Quantitative indicators in the rating planning model inevitably require innovations in education. This problem is organically combined with the system of stimulation and motivation, as well as the teacher's interest in the development and implementation of innovative educational programs.

Current state of the issue. The analysis of scientific literature on the problem of professional competence proves that such domestic and foreign scientists as: R. Hilmeeva, L. Danylenko, N. Kozlova, V. Oliinyk, M. Lobanov, V. Maslov paid considerable attention to the study of individual issues of the specified subject area; I. Zhernosek, T. Brazhe, S. Budak, S. Vershlovskiy, M. Halahuzova, O. Dobudko, I. Kotov, V. Krychevskiy, V. Maslov, T. Novikova, R. Ovcharova, L. Solomko, N. Kharitonova and others emphasize the need to develop the problem of improving the professional competence of the teacher in the conditions of multi-level professional education [8].

Researchers V. Bespalko, A. Verbytskyi, M. Klarin, Ya. Kolominskyi, H. Selevko, etc. connect the solution to the problem of professional development with the technological organization of training [8: 68].

In foreign pedagogy, the works of D. Britel, E. Jimez, R. Kvasnytsia, V. Landsheer, M. Lennon, P. Mercer, M. Robinson and others are devoted to the issue of the formation of a teacher's professional competence.

A competence approach to the

закономірність: освітня система більш консервативна, ніж зміни, що відбуваються в суспільному житті. Виникає протиріччя між консервативною моделлю рейтингового планування і моделлю компетентностей, яка ототожнюється з умовою вдосконалення професійної підготовки студентів. З одного боку, кількісні показники: відвідуваність занять, кількість виконаних завдань, з іншого – оцінювання у студентів загальнокультурних і професійних компетенцій [15].

Кількісні показники в моделі рейтингового планування неминуче вимагають інновацій в освіті. Дана проблема органічно поєднується з системою стимулювання і мотивування, зацікавленості викладача в розробці і реалізації інноваційних освітніх програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури з проблем професійної компетентності засвідчує, що дослідженню окремих питань зазначеного предметного простору приділяли значну увагу такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Р. Гільмеєва, Л. Даниленко, Н. Козлова, В. Олійник, М. Лобанов, В. Маслов, І. Жерносек, Т. Браже, С. Будак, С. Вершловський, М. Галагузова, О. Добудько, І. Котов, В. Кричевський, В. Маслов, Т. Новикова, Р. Овчарова, Л. Соломко, Н. Харитонова та ін. Вони наголошують на необхідності розробки проблеми підвищення професійної компетентності педагога в умовах багаторівневої професійної освіти [8].

Дослідники В. Беспалько, А. Вербицький, М. Кларін, Я. Коломинський, Г. Селевко та ін. пов'язують рішення проблеми професійного розвитку із технологічною організацією навчання [8: 68].

У зарубіжній педагогіці питанню формування професійної компетентності педагога присвячені роботи Д. Бритела, Є. Джимеза, Р. Квасниці, В. Ландшеєр, М. Леннона, П. Мерсера, М. Робінсона та інших.

Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх педагогів професійної освіти підсилює практичну зорієнтованість освіти, підкреслює роль

professional training of future teachers of vocational education strengthens the practical orientation of education, emphasizes the role of experience, the ability to practically implement knowledge, the connection of knowledge and skills, and emphasizes the outcomes of education, considering them not as the sum of acquired knowledge, but the ability of a person to solve professional problems act clearly in various problematic situations [2].

Therefore, we have reason to assert that the existing domestic and foreign experience of the development of pedagogical thought indicates the urgency of the need to develop theoretical foundations and practical ways of forming the professional competence of a future teacher of vocational education.

Aim of research is conduct theoretical analysis of the conceptual foundations of professional and pedagogical competencies of future teachers of vocational education in the light of new changes taking place in the field of higher education.

Results and discussion. The indicator of the quality of education, which was introduced by the structural reform of higher education in the European space (Bologna process), is *competence*. This is a complex systemic formation consisting of professional knowledge, skills, methods and techniques of professional activity, a set of institutions and orientations, acquired experience and enables the teacher to achieve high educational outcomes [8].

Competence characterizes the ability of a person (specialist) to realize their human potential for professional activity.

The competence of a specialist with a higher education is the desire and ability (readiness) demonstrated by him in practice to realize his potential (knowledge, skills, experience, personal qualities, etc.) for successful creative (productive) activity in the professional and social sphere, realizing its social significance and personal responsibility for the results of this activity, the need for its constant improvement [11].

When competence is identified as a systemic result of acquiring knowledge,

досвіду, вмінь практично реалізувати знання, підпорядкованість знань уміннями та акцентує увагу на результатах освіти, розглядаючи їх не як суму засвоєних відомостей, а здатність людини вирішувати життєві й професійні проблеми, чітко діяти в різних проблемних ситуаціях [2].

Отже, маємо підстави стверджувати, що існуючий вітчизняний та зарубіжний досвід розвитку педагогічної думки свідчить про актуальність потреби у розробці теоретичних засад і практичних шляхів формування професійної компетентності майбутнього педагога професійної освіти.

Метою статті є: теоретичний аналіз концептуальних засад професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів професійної освіти у світлі нових змін, що відбуваються у сфері вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Індикатором якості освіти, який було уведено структурною реформою вищої освіти на європейському просторі (Болонський процес), є компетенція. Це складне системне утворення, що складається із професійних знань, умінь, способів і технік фахової діяльності, сукупності установок та орієнтацій, набутого досвіду й дає змогу педагогу досягати високих освітніх результатів [8].

Компетентність характеризує здатність людини (фахівця) реалізувати свій людський потенціал для професійної діяльності.

Компетентність фахівця з вищою освітою – це виявлені ним на практиці прагнення й здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особистісні якості й ін.) для успішної творчої (продуктивної) діяльності у професійній і соціальній сфері, усвідомлюючи її соціальну значимість й особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного вдосконалювання [11].

Коли йдеться про компетентність, як результат оволодіння знаннями, навичками, досвідом, акцент робиться на тому, якими повинні бути ці знання, навички, досвід. Коли ми розглядаємо компетенції як особистісні риси, на перший план висувуються питання їхньої

skills, and experience, the emphasis is on the content of these aspects. When we consider competencies as personal traits, the questions of their structure, which form components and connections between them, come to the fore. Competence should not be opposed to professional qualification but should not be identified with it either. The term "*competence*" is used to denote the integrated characteristics of the quality of graduate training, the category of educational outcome [16].

Within the framework of the proposed use (in the standards of the new generation) of the competence approach, along with the category "*competence*", it is necessary to specify the concept of "*competency*" as well [18].

Therefore, *competence* is understood as an integrated characteristic of personality qualities, the result of training a graduate of a higher education institution to perform activities in certain fields (competencies). *Competency*, as well as *competence*, contains cognitive (cognitive), motivational-value and emotional-volitional components and is expressed in the readiness to perform activities in specific professional (problem) situations [3].

Competence is manifested in person-oriented activities. Therefore, the manifestation of competency is evaluated on the basis of the set of skills (integratively reflecting this competence) formed by the graduate of the higher education institution and his behavioral (psychological) reactions manifested in various life situations [13].

Given the fact that problem decisions and actions are taken and implemented in complex, dynamic systems, such as most of today's enterprises and organizations, competences can be understood in the context of the modern theory of self-organization, synergy, radical constructivism, theories of catastrophes, chaos and complexity [7]. That is, today competencies are an important personal resource.

In the scientific literature, the following types of competences are singled out: professional (professionally oriented); general (key, basic, universal); academic [8].

структури, що утворюють компоненти і зв'язки між ними. Компетентність не повинна протиставлятися професійній кваліфікації, але й не повинна ототожнюватися з нею. Термін "компетенція" використовується для позначення інтегрованих характеристик якості підготовки випускника, категорії результату освіти [16].

У рамках пропонованого до використання (у стандартах нового покоління) компетентнісного підходу поряд з категорією "компетенція" необхідно конкретизувати також і поняття "компетентність" [18].

Отже, під компетентністю розуміється інтегрована характеристика якостей особистості, результат підготовки випускника ЗВО для виконання діяльності в певних галузях (компетенціях). Компетентність, так само як і компетенція, містить у собі когнітивний (пізнавальний), мотиваційно-ціннісний й емоційно-вольовий компоненти та виражається в готовності до здійснення діяльності в конкретних професійних (проблемних) ситуаціях [3].

Компетентність виявляється в особистісно-орієнтованій діяльності. Тому прояв компетентності оцінюється на основі сформованої у випускника ЗВО сукупності вмінь (інтегративно відображаючих цю компетентність) і його поведінкових (психологічних) реакцій, що проявляються в різноманітних життєвих ситуаціях [13].

З огляду на те, що проблемні рішення й дії приймаються й реалізуються в комплексних, динамічних системах, таких, як більшість сьогоdnішніх підприємств й організацій, компетенції можна зрозуміти в контексті сучасної теорії самоорганізації, синергетики, радикального конструктивізму, теорій катастроф, хаосу й складностей [7]. Тобто, сьогодні компетенції виступають важливим персональним ресурсом.

У науковій літературі застосовується визначення професійних (професійно орієнтованих); загальних (ключових, базових, універсальних); академічних й ін. компетенцій [8].

Професійні компетенції – це готовність і здатність доцільно діяти відповідно до

Professional competences are the readiness and ability to act expediently in accordance with the requirements of the task, to methodically organize and independently solve problems, as well as to self-evaluate the results of one's activities. So, these are subject-related skills, relevant methods and techniques specific to different subject areas.

The problem of determining the essence of the competencies of a teacher is the subject of research by many scientists. Analyzing this issue, researchers claim that the numerous professional functions performed by a teacher make it possible to consider their activity as a complete non-linear system capable of self-organization and development based on self-image and professional identity awareness [6; 9].

The close connection between the concepts of "competence", "competency" and "quality of education" is clearly distinguished [4; 5]. This is explained by the fact that the latter summarizes a significant number of characteristics and properties of the educational process, the education system itself, all components of education, including the results of educational activities, in other words, the competencies acquired by the student and the competencies formed. Accordingly, the quality of the educational achievements of a graduate of a higher education institution should be assessed not by the amount of acquired knowledge and certain activity algorithms, but by a set of key competencies that determine his ability to independently acquire knowledge and use it in various situations, apply a creative approach to life challenges and solve, related to the future specialty [3].

The concepts of "competence" and "competency" are interpreted in modern science by many authors in different meanings and modifications. Thus, the explanatory dictionary of foreign words identifies "competent" as someone who has sufficient knowledge in a specific field; the one who is well-informed, qualified, that is, meets the requirements suitable for a certain activity. Competencies are alienated from the subject, a predetermined social norm (requirement) for the educational training of a pupil or student, necessary for

вимог завдання, методично організовано й самостійно вирішувати проблеми, а також самооцінювати результати своєї діяльності. Отже, це пов'язані із предметом навички, відповідні методи й технічні прийоми, притаманні різним предметним галузям.

Проблема визначення сутності компетенцій педагога, викладача – є предметом досліджень багатьох учених. Аналізуючи це питання, дослідники стверджують, що численні професійні функції, які виконує педагог, уможливають розгляд його діяльності як цілісної нелінійної системи, здатної до самоорганізації та розвитку на основі усвідомлення власного образу й професійної ідентичності [6; 9].

Цілоком закономірним виявляється тісний зв'язок між поняттями "компетентність", "компетенція" та "якість освіти" [4; 5]. Це пояснюється тим, що останнє узагальнює значну кількість характеристик і властивостей освітнього процесу, самої системи освіти, усіх компонентів навчання, у тому числі результатів навчальної діяльності, інакше кажучи, набутих студентом компетентностей та сформованих компетенцій. Відповідно, якість навчальних досягнень випускника ЗВО має оцінюватися не за обсягом засвоєного знання та певних алгоритмів діяльності, а за набором ключових компетенцій, які визначають його здатність до самостійного здобуття знань та використання їх у різноманітних ситуаціях, застосування творчого підходу до вирішення життєвих проблем і виконання завдань, пов'язаних із майбутньою спеціальністю [3].

Поняття "компетенція" й "компетентність" трактуються в сучасній науці багатьма авторами в різних значеннях і модифікаціях. В одному із значень тлумачного словника іноземних слів "компетентний" – це той, хто володіє достатніми знаннями в конкретній галузі, добре обізнаний, кваліфікований, тобто відповідає вимогам, придатним до певної діяльності. Компетенції – відчужена від суб'єкта, наперед задана соціальна норма (вимога) до освітньої підготовки учня або студента, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері, тобто соціально закріплений результат.

their high-quality productive activity in a certain field, that is, a socially fixed result. The result of the acquisition of competencies is competence, which, unlike competence, implies a personal characteristic, an attitude towards the subject of activity) [10: 409].

Other scientists also propose to dilute the concepts of "competence" and "competency", to use them in parallel, but to invest a different meaning in them. Competency is a set of interrelated personality qualities that are assigned to the appropriate range of subjects and processes and necessary for high-quality productive action in relation to them; competence is a person's possession of the appropriate competencies, which includes his personal attitude to the subject of activity. Therefore, competence should be understood as a given requirement, a norm of educational training of a personality, and competency as a realistically formed personal quality and minimal experience of activity [14].

Based on the fact that competence is a complex entity, most researchers single out certain directions or groups in this pedagogical phenomenon: general (for all subjects), intersubject (for a cycle of subjects or educational areas) and subject (for each educational subject) [14].

In the dictionary "Professional education" competence (from Latin *competens* – proper, appropriate) is defined as a set of knowledge and skills necessary for effective professional activity: the ability to analyze, predict the consequences of professional activity, use information [4].

Competencies are a dynamic combination of knowledge, abilities, skills and abilities. The formation and development of competencies is the goal of the educational program. Competencies are formed in different sections of the training course and are evaluated at its different stages. They can be divided into competencies related to the subject of study (professional) and general competencies (independent of the content of the training program) [1].

The professional scientific and research component of the competence of a modern teacher of professional education consists

Результатом набуття компетенцій є компетентність, яка на відміну від компетенції передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності) [10: 409].

Інші науковці пропонують також розвести поняття "компетенція" і "компетентність", використовувати їх паралельно, але вкладати в них різний зміст. Компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, які є заданими до відповідного кола предметів і процесів та необхідними для якісної продуктивної дії по відношенню до них. А компетентність – це володіння людиною відповідною компетенцією, що містить її особистісне ставлення до предмета діяльності. Отже, компетенцію, слід розуміти як задану вимогу, норму освітньої підготовки особистості, а компетентність – як реально сформовані її особистісні якості та мінімальний досвід діяльності [14].

Виходячи з того, що компетентність є складним утворенням, більшість дослідників виокремлюють у цьому педагогічному явищі певні напрями чи групи: загальні (для всіх предметів), міжпредметні (для циклу предметів або освітніх областей) і предметні (для кожного навчального предмета) [14].

У словнику "Професійна освіта" компетентність (від лат. *competens* – належний, відповідний) визначена як сукупність знань та умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати інформацію [4].

Компетентності є динамічною комбінацією знань, умінь, навиків і здібностей. Формування й розвиток компетентностей є метою освітньої програми. Компетентності формуються в різних розділах курсу навчання і оцінюються на його різних стадіях. Вони можуть поділятися на компетенції, що відносяться до предмету навчання (професійні), й загальні компетенції (не залежні від змісту програми навчання) [1].

Професійна науково-пошукова складова компетентності сучасного педагога професійної освіти полягає в здатності вільно орієнтуватися у стрімкому

in the ability to freely navigate the rapid flow of scientific information, understanding new computer technologies, author schools, ability to analyze alternative and variant programs, use progressive pedagogical experience, conduct personal scientific research [19: 12].

In the context of the formation of the professional competence of the future teacher, it is appropriate to distinguish the following groups of competences: social; multicultural; communicative; self-development and self-education; productive creative activity; informative; multimedia [9].

In the standard of higher education, the following professional and pedagogical competencies are defined among the program learning outcomes:

- possession of psychological and pedagogical tools for organizing the educational process, ability to design and implement educational/developmental projects;
- ability to design and implement educational/developmental projects;
- application modern didactic and methodological principles of teaching academic disciplines in professional activities and selection of appropriate technologies and methods in the educational process;
- possession of the skills to stimulate cognitive interest, motivation to study, professional self-determination and self-development of education seekers;
- ability to diagnose, predict, ensure the effectiveness and adjustment of the educational process to achieve programmatic learning outcomes and help education seekers in the implementation of individual educational trajectories [17].

Pedagogical education (bachelor's level) aims at the participants of the educational process to form the competencies of graduates who have mastered the bachelor's program, namely, they must possess general cultural and professional competencies. Competences are understood as a set of knowledge and skills for improving professional actions, while they should be evaluated based on work results. The priority of the future teacher of

потоці наукової інформації, розумінні нових комп'ютерних технологій, авторських шкіл, умінні аналізувати альтернативні й варіативні програми, використовувати прогресивний педагогічний досвід, вести особистий науковий пошук [19: 12].

У контексті формування професійної компетентності майбутнього педагога доцільно виділити наступні групи компетентностей: соціальна; полікультурна; комунікативна; саморозвитку й самоосвіти; продуктивної творчої діяльності; інформаційна; мультимедійна [9].

У стандарті вищої освіти серед програмних результатів навчання визначено наступні професійно-педагогічні компетенції:

- володіти психолого-педагогічним інструментарієм організації освітнього процесу, уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти;
- уміти проектувати і реалізувати навчальні/розвивальні проекти;
- застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі;
- володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти;
- діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій [17].

Педагогічна освіта (рівень бакалаврату) націлює учасників освітнього процесу формувати компетенції випускників, що освоїли програму бакалаврату, а саме повинні володіти загальнокультурними і професійними компетенціями. Компетенції розуміються як сукупність знань і умінь для вдосконалення професійних дій, при цьому вони повинні оцінюватися за результатами праці. У майбутнього педагога професійної освіти в пріоритеті розвиток пізнавальних вмінь, комунікативних та рефлексивних якостей [1].

professional education is the development of cognitive skills, communicative and reflective qualities [1].

Thus, the formation of competencies takes place in the process of learning and acquiring life and professional experience, therefore, a completely reasonable increase in the attention of scientists to clarifying the essence and peculiarities of pedagogical competence, studying the list of competencies of a teacher as a person, and as a professional as well [9].

The implementation of pedagogical activity requires the development of key competencies, namely intellectual, emotional, communicative, social, pedagogical, etc., which stimulates professional self-development, self-improvement of the teacher of vocational education and ensures the possibility of realizing their own goals [2].

One of the important pedagogical competencies is the evaluative competence of the teacher, without the formation of which the implementation of training, especially on the basis of the competency-based approach, becomes significantly more difficult. It implies the use of technologies, qualitative measurement methods in the conditions of implementation of the competence-based approach to education [6].

Thus, the evaluative competence of a teacher of vocational education includes assessment knowledge and corresponding skills, experience in the application of evaluation, as well as a moral-value component, which involves the formation of the ability to analyze the effectiveness of one's own pedagogical activity, a responsible attitude for the correctness and precision of the technical consequences of one's actions.

Evaluative knowledge of a teacher includes: understanding of the essence of the concepts of "checking", "control", "evaluation", "assessment", "marking", "self-evaluation", "self-control", knowledge of evaluation methodology (evaluation theory, approaches to the evaluation procedure, regularities, etc.) and assessment technology (principles, methods, forms of assessment), awareness of the essence and content of assessment

Як відомо, формування компетентностей людини відбувається у процесі навчання та набуття життєвого і професійного досвіду, тому цілком закономірне посилення уваги вчених до з'ясування сутності та специфіки педагогічної компетентності, вивчення переліку компетентностей педагога як людини, фахівця, професійна діяльність якого має спрямовуватися на створення, виховання, підготовку компетентної особистості [9].

Реалізація педагогічної діяльності потребує розвитку ключових компетентностей, а саме інтелектуальної, емоційної, комунікативної, соціальної, педагогічної та ін., що стимулює професійний саморозвиток, самовдосконалення педагога професійної освіти та забезпечує можливість реалізації ним власного творчого потенціалу [2].

Однією з важливих педагогічних компетентностей є оцінна компетентність педагога, без сформованості якої реалізація навчання, особливо на засадах компетентнісного підходу, значно ускладнюється. Під оцінною компетентністю педагога ми розуміємо його здатність оцінювати результати освітньої діяльності та аналізувати соціальні наслідки свого педагогічного впливу на особистісний розвиток учня на підставі застосування комплексу професійних знань методологічного, аналітичного, діяльнісного, прогностичного, аксіологічного характеру, навичок використання педагогічного досвіду, сучасних оцінних (зокрема тестових) технологій, кваліметричних методів вимірювання в умовах реалізації компетентнісного підходу до навчання [6].

Таким чином, оцінна компетентність педагога професійної освіти містить оцінні знання, оцінні навички, досвід застосування оцінювання, а також морально-ціннісний компонент діяльності, який передбачає сформованість здатності аналізувати результативність власної педагогічної діяльності, відповідальне ставлення за правильність і коректність застосування оцінних технологій та наслідки своїх дій.

Оцінні знання педагога охоплюють: розуміння сутності понять "перевірка",

activities in educational institutions [18]. Evaluative skills require the teacher to have the skills to select educational information for evaluation, to choose evaluation indicators and evaluation criteria, evaluation scales, to organize and manage the evaluation procedure, to use evaluation information technologies; systematization and use of evaluation results; determination of the effectiveness of assessment activities in the educational process.

By evaluative experience, we understand the presence of the practice of using control and assessment procedures, the use of measuring scales, mastering the basics of diagnostics and quality metrics, the use of external and internal evaluation indicators, conducting analysis and correction of students' activities, defining and formulating value judgments about the object of evaluation in performance of various educational tasks.

The most acceptable form of training for formative assessment is modular training. Modular training assumes that each chapter of the program material of the educational discipline is studied by the student with a view to the result: the formation of specific competence, the mastery of working knowledge, skills, and actions. For each module of the educational discipline, the teacher has developed the formulation of knowledge, abilities and skills to characterize the competencies acquired by the education seeker.

In the educational process, moving from studying one module to another, students form specific competencies and job prerequisites, which allows, on the one hand, the teacher to control the process of assimilation of knowledge, skills, and competencies, and on the other hand, as a result of training, to determine the level of competition of graduates on the labor market. During the control, the conformity of the obtained result with the level of knowledge, skills, competences and determination of the reasons in case of such inconsistency is revealed. According to the training results, in the case of a discrepancy between the obtained result and the planned result in the modular

"контроль", "оцінювання", "оцінка", "відмітка", "самооцінка", "амоконтроль", знання методології оцінювання (теорія оцінювання, підходи до процедури оцінювання, закономірності тощо) і технологій оцінювання (принципів, методів, форми оцінювання), усвідомлення сутності та змісту оцінної діяльності в освітніх закладах [18]. Оцінні вміння передбачають наявність у педагога навичок добору навчальної інформації для оцінювання, вибору оцінних показників і критеріїв оцінювання, шкали оцінки, організації й управління процедурою оцінювання, використання інформаційних технологій оцінювання; систематизації та використання результатів оцінювання; визначення ефективності оцінної діяльності у навчальному процесі.

Під оцінним досвідом ми розуміємо як наявність практики використання контрольних оцінних процедур, застосування вимірних шкал, володіння основами діагностики й кваліметрії, використання зовнішніх і внутрішніх показників оцінювання, проведення аналізу й корекції діяльності учнів, визначення та формулювання ціннісних суджень про об'єкт оцінювання в процесі виконання різних навчальних завдань.

Найбільш прийнятною формою навчання для формативного оцінювання є модульне навчання. Модульне навчання передбачає, що кожен розділ програмного матеріалу навчальної дисципліни вивчається студентом з виходом на результат: формуванням конкретної компетенції, оволодінням трудовими знаннями, вміннями, діями. По кожному модулю навчальної дисципліни викладачем розроблені формулювання знань, умінь і навичок до характеристики набутих студентом компетенцій.

В освітньому процесі ЗВО, переходячи від вивчення одного модуля до іншого, студенти формують конкретні компетенції і трудові функції, що дозволяє, з одного боку, викладачеві контролювати процес засвоєння знань, умінь, компетенцій, з іншого – в результаті навчання визначати рівень конкурентоспроможності випускників на ринку праці. В ході контролю виявляється відповідність

training, correction and the choice of rational options for actions are possible.

Thus, the student will be able to independently analyze and make corrections in their own educational activity, using feedback from the teacher.

The model of key competencies of students in academic disciplines, within the framework of modular training, is represented by the following components: the educational program in the academic discipline; didactic units (modules); control (intermediate, final), which makes it possible to assess the level of development of key competencies in students and knowledge, skills, and labor skills that are formed in the process of studying an academic discipline [2].

When studying the topics of each module, key competencies selected by the teacher are formed from the matrix of competencies of the curriculum, which are fixed by the academic discipline. According to the results of the final control at the end of each semester, either corrective measures are implemented, or an individual educational route is developed, or the content, methods and forms of organizing students' educational and cognitive activities are improved.

The modular rating system for organizing educational and cognitive activities leads to the fact that students are immersed in the educational environment, in the subject of the program, the course, learn to cooperate, negotiate, and obtain the necessary information for professional activities through joint efforts.

The essence of modular education lies in enabling the teacher to design programs, courses and effectively manage them, as this requires considerable effort. Thus, the educator must have intuition, be able to predict the situation in terms of demand on the labor market for one or another professional competence and properly organize educational process.

As stated in the standard of higher education, when implementing the educational and professional training program for a Bachelor of Vocational Education, the institution of higher education independently determines the list of disciplines, practices and other types

отриманого результату рівню знань, умінь, компетенцій і визначення причин в разі такої невідповідності. За результатами навчання, в модульному навчанні в разі невідповідності отриманого результату планованому результату, можливі корекція і вибір раціональних варіантів дій.

В даному випадку, студент буде здатний самостійно аналізувати і вносити корективи у власну навчальну діяльність, використовуючи при цьому зворотний зв'язок з викладачем.

Модель ключових компетенцій студентів з навчальних дисциплін, в рамках модульного навчання, представлена наступними компонентами: освітньою програмою з навчальної дисципліни; дидактичними одиницями (модулями); контролем (проміжний, підсумковий), який дозволяє оцінити рівень сформованості ключових компетенцій у студентів і знання, вміння, навички трудових дій, що формуються у процесі вивчення навчальної дисципліни [2].

При вивченні тем кожного модуля формуються ключові компетенції, обрані викладачем, з матриці компетенцій навчального плану, які закріплені за навчальною дисципліною. За результатами підсумкового контролю в кінці кожного семестру, здійснюються або корекційні заходи, або розробляється індивідуальний освітній маршрут, або удосконалюються зміст, методи і форми організації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Модульно-рейтингова система організації навчально-пізнавальної діяльності призводить до того, що студенти занурені в освітнє середовище, в тематику програми, курсу, вчать співпрацювати, домовлятися, спільними зусиллями отримувати необхідну інформацію для професійної діяльності.

Сутність модульного навчання полягає в тому, щоб викладач хотів, міг і вмів проектувати програми, курси та керувати ними, оскільки це вимагає значних зусиль. Педагог повинен мати інтуїцію, вміти спрогнозувати ситуацію по затребуваності на ринку праці тієї чи іншої професійної компетенції і правильно організувати навчальний і інші процеси.

Як зазначено у стандарті вищої освіти,

of educational activities necessary for acquiring the competencies specified by the standard [17].

Conclusions and research perspectives. In order to conceptualize the formation of professional and pedagogical competencies of future teachers of professional education according to the standard of higher education, it is necessary to:

- review the approaches to evaluating the educational achievements of students of higher education institutions based on the competency approach;

- consider each competence according to its structure in order to avoid duplication of educational material and to clearly form a complex of diagnostic procedures in the future;

- develop a method of assessing the level of competence formation among students of higher education institutions in accordance with the new requirements of the standard of higher education.

A new level of understanding of methodological approaches to the problem of formation of professional-pedagogical competencies of future specialists made it possible to consider competencies in such professional areas of their activity as professional-pedagogical and social-personal.

Grounding and development of tools for assessing the competences of future specialists, pedagogues of professional education, will enable us to identify relevant transformations, predict positive and negative trends that are occurring today in the system of higher education.

при реалізації освітньої-професійної програми підготовки бакалавра з професійної освіти, заклад вищої освіти самостійно визначає перелік дисциплін, практик та інших видів навчальної діяльності, необхідний для набуття означених стандартом компетентностей [17].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Для концептуалізації формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх педагогів професійної освіти за стандартом вищої освіти, необхідно:

- провести перегляд підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів ЗВО на основі компетентнісного підходу;

- розглянути кожну компетенцію, відповідно до її структури, щоб уникнути дублювання навчального матеріалу і в майбутньому чітко сформулювати комплекс діагностичних процедур;

- розробити метод оцінювання рівня сформованості компетенцій у студентів ЗВО відповідно до нових вимог стандарту вищої освіти.

Новий рівень осмислення методологічних підходів до проблеми формування професійно-педагогічних компетентностей майбутніх фахівців уможливив розгляд компетенцій у таких професійних площинах їхньої діяльності як – професійно-педагогічній та соціально-особистісній.

Обґрунтування та розробка інструментарію оцінки компетенцій майбутніх фахівців, педагогів професійної освіти, дасть змогу виявити відповідні трансформації, спрогнозувати позитивні й негативні тенденції, які відбуваються на сьогодні в системі вищої освіти.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Babenko, N. (2014). Vyvchennya rivnya profesynoyi kompetentnosti pedagogiv [Study of the level of professional competence of teachers]: (psyhologo-pedagogichnyy monitoryng). *Zavuch – Head teacher*, № 24 (grud.), 4-25 [in Ukrainian].
2. Bryuhovecka, Ye.V. (2013). Sutnist i struktura profesynoyi kompetentnosti [The essence and structure of professional competence]. *Duhovnist osobystosti: metodologiya, teoriya i praktyka – Personal spirituality: methodology, theory and practice*, № 3(56), 12-19 [in Ukrainian].
3. Volchenko, L. (2014). Upravlinnya rozvytkom profesynoyi kompetentnosti pedagoga [Management of the development of the teacher's professional competence].

Suchasna shkola Ukrayiny – Modern school of Ukraine, № 12 (grud.), 52-57 [in Ukrainian].

4. Goncharenko, S. (2000). *Profesiyna osvita: slovnyk [Vocational education: dictionary]*. Kyiv, 380 [in Ukrainian].

5. Drach, I.I. (2008). Kompetentnisniy pidhid yak zasib modernizaciyi zmistu vishhoyi osviti [Competency approach as a means of modernization of the content of higher education]. *Problemy osvity – Problems of education*, № 57, 44-47 [in Ukrainian].

6. Yermak, N.P. (2005). Pedagogichna praktyka yak chynnyk profesiynogo formuvannya vchytelya zagalnoosvitnoyi shkoly [Pedagogical practice as a factor in the professional formation of a secondary school teacher]. *Naukovyy chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 16. Tvorchya osobystist uchyteleya: problemy teorii i praktyky – Scientific journal of M.P. Dragomanov national pedagogical university. Series 16. Creative personality of the teacher: problems of theory and practice: zb. nauk. pr.* Kyiv, vyp. 3 (13), 290 [in Ukrainian].

7. Zyazyun, I.A. (2008). *Filosofiya pedagogichnoyi diyi: monografiya [Philosophy of pedagogical action: monograph]*. Cherkasy: Vyd. CHNU imeni Bogdana Hmelnytskogo, 608 [in Ukrainian].

8. *Kompetentnisniy pidhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayinski perspektivy [Competency approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]*. (2004). O.V. Ovcharuk, red. Kiyiv: K.I.S., 112 [in Ukrainian].

9. *Koncepciya "Nova Ukrayinska shkola" [The "New Ukrainian School" concept]*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].

10. Kremen, V. (2008). *Encyklopediya osvity [Encyclopedia of education] / Akademiya ped. nauk Ukrayini*. Kyiv: Hrinkom Inter, 1040 [in Ukrainian].

11. Lavor, O.F. (2014). Osoblyvosti rozvytku profesiynoyi kompetentnosti suchasnogo vchytelya [Features of the development of professional competence of a modern teacher]. *Onovlennya zmistu, form ta metodiv navchannya i vyhovannya v zakladah osvity – Updating the content, forms and methods of teaching and learning in educational institutions: zb. nauk. pr.: nauk. zap. Rivnen. derzh. gumanit. un-tu. Rivne: RDGU*, vyp. 9 (52), 109-112 [in Ukrainian].

12. Polyakova, O.M. (1999). *Formuvannya tvorchoyi aktyvnosti maybutnih uchyteliv u procesi rozv'yazannya pedagogichnyh zadach [Formation of creative activity of future teachers in the process of solving pedagogical problems]*. Candidate's thesis. Harkiv, 188 [in Ukrainian].

13. *Pro vyshhu osvitu: Zakon Ukrayiny [Law of Ukraine "On higher education"] vid 01.07.2014 № 1556-VII*. Retrieved from: zakon.rada.gov.ua/laws/1556-18 [in Ukrainian].

14. *Profesiyna pedagogichna osvita: kompetentnisniy pidhid: monografiya [Professional pedagogical education: competence approach: monograph]*. (2011). O.A. Dubasenyuk, red. Zhytomyr: Vid-vo ZDU im. I. Franka, 412 [in Ukrainian].

15. Rotar, V. (2014). Profesiyna kompetentnist maybutnih specialistiv: teoretichniy aspekt [Professional competence of future specialists: theoretical aspect]. *Imidzh suchasnogo pedagoga – The image of a modern teacher*, № 6, 22-23 [in Ukrainian].

16. Savchenko, L.O. (2014). *Metodyka vykorystannya pedagogichnoyi diagnostyky pidvyshhennya yakosti osviti maybutnih uchyteliv: navch.-metod. posib. [The method of using pedagogical diagnostics to improve the quality of education of future teachers: teaching method. manual] / M-vo osviti i nauki Ukrayini, DVNZ "Krivoriz. nac. un-t", Krivoriz. ped. in-t. Kryvyy Rih: KNT, 209 [in Ukrainian]*.

17. *Standart vyshhoyi osvitiy Ukrayiny, pershiy (bakalavrskiy) riven, galuz znan 01 – "Osvita / Pedagogika", specialnist 015 – "Profesiyna osvita (za specializaciyamy)" [Standard of higher education of Ukraine first (bachelor) level, field of knowledge 01 – "Education / Pedagogy", specialty 015 – "Professional education (by specializations)"]*. Zatverdzheno i vvedeno v diyu nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrayiny vid 21.11.2019 r. № 1460. Retrieved from:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-015-B.pdf> [in Ukrainian].

18. Staryeva, A. (2015). Formuvannya i rozvitok kompetentnosti pedagoga yak kriteriyu yakosti osvity ta yogo profesiynoyi identyfikaciyi [The formation and development of the teacher's competence as a criterion for the quality of education and his professional identification]. *Ridna shkola – Native school*, № 4, 20-23 [in Ukrainian].

19. Tarasevych, N.M. (2005). *Strategiya povedinky vchytelya u skladnyh pedagogichnyh situaciyah: speckurs. Teksty lekcij* [The strategy of teacher behavior in difficult pedagogical situations: Special course. Lecture texts]. Poltava: IOCPDPU, 119 [in Ukrainian].

Received: November 09, 2022

Accepted: December 06, 2022